

Nr 196.

Av herr **Linderot**, i anledning av *Kungl. Maj:ts proposition med förslag till förordning om fortsatt giltighet av förordningen den 1 mars 1940 (nr 117) rörande förbud mot befordran av vissa periodiska skrifter med statliga trafikmedel m. m.*

Kungl. Maj:t har i proposition nr 55 föreslagit fortsatt giltighetstid för förordningen den 1 mars 1940 (nr 117) rörande förbud mot befordran av vissa periodiska skrifter med statliga trafikmedel m. m.

Innehållet i ovannämnda förordning står enligt min mening i uppenbar strid mot innehållet i såväl regeringsformen som tryckfrihetsförordningen.

I rikets främsta grundlag, regeringsformen, stadgas i § 86:

»Med tryckfrihet förstås varje svensk mans rättighet att, utan några av den offentliga makten i förväg lagda, av tryckfrihetsförordningen ej förutsedda hinder, utgiva skrifter, att sedermera endast inför laglig domstol kunna tilltalas för deras innehåll, och att icke i annat fall kunna därför straffas, än om detta innehåll strider mot tydlig lag, givet att bevara allmänt lugn, utan att återhålla allmän upplysning.»

I tryckfrihetsförordningens ingress gives följande definition av vad som är att förstå med tryckfrihet:

»Med tryckfrihet bör förstås varje svensk mans rättighet att, utan några av den offentliga makten i förväg lagda, av tryckfrihetslagen ej föreskrivna, hinder, utgiva skrifter, att sedermera inför laglig domstol kunna tilltalas för deras innehåll, och att icke, i annat fall, kunna därför straffas, än om detta innehåll strider emot tydlig lag, givet att bevara allmänt lugn, utan att återhålla allmän upplysning; alltså och med hänsikt till de sålunda föreskrivna ändamål, have vi härmed velat förklara var och en fritt och öppet, att med iakttagande av de föreskrifter mot tryckfrihetens missbruk, vilka här nedanföre, i överensstämmelse med rikets allmänna lag, skola uttryckligen stadgas, i avseende på statens invärtes lugn och utvärtes säkerhet, samt det högsta väsendets, överhetens, den enskilde medborgarens och sedernas därmed förknippade helgd, sina tankar uttrycka och meddela i alla ämnen, i vad skrivart som helst, och evad föremålet skulle vara, detta rike enskilt, eller främmande länder, ett närvarande tidevarv eller de förflutna, levande personer eller avlidna.»

Efter denna definition av vad som är att anse som *tryckfrihet* stadgas i § 1, mom. 1, första stycket:

»Med iakttagande av vad i denna lag finnes stadgat skall det under villkor av helgd för andras rätt stå envar svensk medborgare fritt att i tryck utgiva skrifter.»

Därpå gives i samma paragrafs mom. 2, andra stycket, en definition av vad som är att förstå med att det står »envar svensk medborgare fritt att i tryck utgiva skrifter». Det heter om detta:

»Skrift skall anses utgiven, då den blivit såld eller annorledes spridd eller utlämnad till salu eller till spridande på annat sätt.»

Förordningen rörande förbud mot befordran av vissa periodiska skrifter med statliga trafikmedel innebär, att Kungl. Maj:t erhållit befogenhet att under vissa förutsättningar meddela förbud mot befordran av periodisk skrift med allmänna posten, eller såsom express-, paket-, il- eller fraktgods eller på därmed jämförligt sätt med statens järnvägar eller annat av staten ombesörjt trafikmedel eller enskilda järnvägar eller motorfordon i linjetrafik. Förutsättningarna för att Kungl. Maj:t skall ha befogenhet att på detta sätt ingripa mot periodisk skrift är, att skriften skall ha blivit åtalad för sitt innehåll och fälld enligt tryckfrihetsförordningen eller också att skriften varit utsatt för indragning, som tryckfrihetskommittén funnit skola äga bestånd.

Till detta kommer att Kungl. Maj:t utfärdat kungörelse om förbud mot att å allmän plats uppsätta löpsedlar rörande skrift, som blivit utsatt för transportförbud. Denna kungörelse inkräktar ytterligare på den i grundlagarna garanterade tryckfriheten. Kungörelsen (128/1940) innebär bl. a., att förteckning över transportförbjuden skrifts innehåll icke får uppsättas å allmän plats eller nummer eller häfte av skriften icke i form av plakat kringföras. I kraft av denna kungörelse har försäljare av transportförbjuden skrift ådömts böter, därför att de å allmän plats vid försäljningen förvarat skriften på sådant sätt, att dess vinjett eller rubriker över i skriften införda artiklar till en del kunnat läsas av allmänheten.

I ett fall har därtill Kungl. Maj:t utfärdat transportförbud mot tidning, som aldrig blivit åtalad eller dömd för sitt innehåll och som inte blivit utsatt för indragning. Det gäller tidningen Kalmar-Läns-Kuriren. Denna åtgärd kan omöjligen finna något stöd ens i förordningen om transportförbud.

Föreskrifterna i förordningen om transportförbud kränker enligt min mening grundlagens bud i bl. a. följande hänseenden:

1. Grundlagen garanterar rätt för envar att fritt och öppet utge tryckt skrift, om i tryckfrihetsförordningen uppdragna gränser för tryckfriheten icke överskridas. *Förordningen om transportförbud beskär denna grundlagensliga rätt.*

2. *Offentlig makt lägger i förväg sådana hinder för utgivandet av tryckt skrift, som icke blivit vare sig förutsedda i tryckfrihetsförordningen eller blivit föreskrivna i denna.*

Man har, med andra ord, vid utformandet av förordningen om transport-

förbud sökt använda sig av tekniska möjligheter, som utvecklingen ställt till förfogande, för att kringgå grundlagen, men därvid förbisett att grundlagens stiftare varit nog förutseende att i *regeringsformens grundlagstext* skriva in, att *hinder, som icke är förutsedda i tryckfrihetsförordningen, icke får resas mot utgivandet av tryckt skrift*. Och i *tryckfrihetsförordningens grundlagstext* har till yttermera visso inskrivits, att *hinder, som icke är föreskrivna i tryckfrihetslagen, får icke resas mot utgivandet av tryckt skrift*.

3. Åtgärder, vidtagna i enlighet med innehållet i förordningen om transportförbud, har karaktär av straff, som tilldelas utgivare av tidning, utan att det först inför laglig domstol blivit fastställt, att de skrifter, som åtgärderna gäller, innehållit sådant som strider emot tydlig lag, given att bevara allmänt lugn utan att återhålla allmän upplysning. Tillämpandet av förordningen om transportförbud innebär alltså, att *utgivare av tidning straffas för innehållet i tryckt skrift i annan ordning än vad tryckfrihetsförordningen föreskriver*.

4. Förordningen om transportförbud innebär, att svenska medborgare, trots i grundlagen garanterad rätt och skydd i detta stycke, förhindras att i tryck *utgiva* skrifter. Ty skrift är i tryckfrihetsförordningens mening icke »utgiven» i och med att den lämnar tryckpressen utan först sedan skriften blivit såld, spridd eller utlämnad till salu. *Meddelat transportförbud avser att utgöra ett hinder mot att skriften skall kunna bli spridd eller utlämnad till salu*.

När riksdagen år 1940 behandlade förslaget om »förordningen rörande förbud mot befordran av vissa periodiska skrifter med statliga trafikmedel m. m.», yttrade justitieminister Westman i första kammaren bl. a.: »Då jag förberedde den proposition, som nu är föremål för överläggning i kammaren, hade jag en mycket stark känsla av att *jag befann mig på gränsmarkerna till det område som i vårt land skyddas genom tryckfrihetsförordningens föreskrifter*.»

Trots denna uppseendeväckande självbekännelse från justitieministerns sida har *konstitutionsutskottet*, som dock är den främsta kapaciteten i grundlagsfrågor och som främst har att *granska rikets grundlagar och vaka över dess helgd*, hittills icke fått sig förelagt att vare sig vid antagandet av förordningen om transportförbud eller vid avgörandet av frågorna om förlängd giltighetstid för denna förordning granska förslagen ur konstitutionella synpunkter. Konstitutionsutskottet har därigenom inte haft någon direkt anledning att inför riksdagen anföra sina synpunkter på frågan om huruvida justitieministern vid sina irrfärder i gränsmarkerna till det område, som skyddas av tryckfrihetsförordningens föreskrifter, råkat överskrida denna fridlysta gräns. Undertecknad motionär vill därför, under åberopande av innehållet i riksdagsordningens § 44, framhålla önskvärdheten av att denna motion, *som endast berör den konstitutionella delen av frågan för*

längd giltighetstid för lagen om transportförbud, måtte remitteras till konstitutionsutskottet.

Med hänvisning till vad ovan anförts och med särskilt understrykande av att såväl regeringsformen som tryckfrihetsförordningen lägger grundläggande hinder i vägen för bifall till Kungl. Maj:ts förslag om fortsatt giltighet av förordningen den 1 mars 1940 rörande förbud mot befordran av vissa periodiska skrifter med statliga trafikmedel m. m., hemställer undertecknad,

att riksdagen måtte besluta avslå Kungl. Maj:ts proposition nr 55.

Stockholm den 25 februari 1942.

Sven Linderot.